

Conopodium majus (Gouan) Loret (Franse aardkastanje) in de duinen bij Haarlem

Wout J. Holverda (Nationaal Herbarium Nederland, Postbus 9514, 2300 RA Leiden; e-mail: holverda@nhn.leidenuniv.nl))

Conopodium majus (Gouan) Loret (Pignut) in the dunes near Haarlem

Conopodium majus was discovered on its third locality since 1995, now in the calcareous dunes near Haarlem. Additional characters for the identification during flowering are presented: the rays are smooth (papillose in *Bunium*) and the upper leaves are hairy (glabrous in *Bunium*).

Begin juni van dit jaar ontving ik van Kees Piël uit Amsterdam een jonge scherm-bloem ter controle. Hij had enkele van die planten op 5 juni aangetroffen in het binnenduin van het terrein Duin en Kruidberg, onder eiken in het gras. Hoewel hij slechts één bloem scherm had willen plukken om te kunnen determineren, was de plant bij de voet afgebroken. De stengel bleek toen overigens hol te zijn. Hij had geen omwindselbladen kunnen ontdekken. De keus spitste zich toe op sleutelpunt 29 van de deelsleutel voor schermbloemen in bloei op p. 301¹: *Bunium bulbocastanum* of *Conopodium majus*. Hier bleek dat er een fout in de Flora staat: in de tabel is het kenmerk van de omwindselbladen omgewisseld. Afwezigheid van omwindselbladen is juist een kenmerk van *Conopodium*. Maar omdat *Bunium* wel, en *Conopodium* nooit in de duinen gevonden was^{2,3}, bleef er twijfel bestaan, reden om het materiaal op te sturen. Vergelijking met het collectiemateriaal maakte direct duidelijk dat het hier echt om *Conopodium* gaat: de derde vondst sinds zijn ontdekking vijf jaar geleden!

Bij het overzien van het materiaal merkte ik ook enkele verschillen tussen beide aardkastanjes op, die bij het determineren van bloeiende planten te pas kunnen komen. Daarom volgt hier een overzicht van de verschillen:

<i>Bunium bulbocastanum</i>	<i>Conopodium majus</i>
Stengel ook na de bloei gevuld	Stengel hol
Omwindselbladen 5–10	Omwindselbladen 0–2
Stralen der schermen en schermpjes papilleus	Stralen glad
Hogere stengelbladen kaal	Stengelbladen kort behaard
In vrucht:	
Stijl op de vrucht teruggeslagen	Stijl rechtopstaand of uiteenwijkend
Stijl abrupt in de verbrede stijlvoet overgaand	Stijl geleidelijk in de stijlvoet overgaand

Overigens was de eerste vondst van *Conopodium* aanvankelijk ook fout gedetermineerd, nl. als *Carum carvi*.⁴ Dat geeft al aan dat bij jonge schermbloemen met slipvormige bladen vergissingen makkelijk gemaakt zijn. Echte karwij heeft door-gaans een scherm met stralen die ongelijk van lengte zijn waardoor het geheel een asymmetrische vorm krijgt. Overigens zijn ook bij die soort de bladen kaal, de stijlen kort en nadrukkelijk teruggebogen na de bloei. Verwarring met jonge *Anethum graveolens* bleek ook voor te komen. De plant die in 1971 in een wegberm langs de Zaan tussen Wormerveer en Oost-Knollendam⁵ gevonden werd en voor

Conopodium majus gehouden werd, bleek bij controle van de jonge vruchten – de plant had geen (gelige) kroonbladen meer – toch Dille te zijn.

Op mijn verzoek heeft de vinder op 23 juni de vindplaats opnieuw bezocht maar de planten waren reeds onvindbaar. Als begeleidende soorten werden Witbol, Kropaar, Duinriet en Asperge genoemd, niet direct soorten waar we veel uit kunnen afleiden, maar die anderzijds toch op wat verstoring van de bodem kunnen wijzen. Geduld oefenen blijft dus het devies, én scherp zijn in het voorjaar!

1. R. van der Meijden, 1996. Heukels' Flora van Nederland, ed. 22. Groningen.
2. J. Mennema, A.J. Quené-Boterenbrood & C.L. Plate (red.), 1985. Atlas van de Nederlandse Flora 2: 90. Utrecht.
3. Nog recent in 10 hectare-hokken gevonden. Zie: Vegetatiekartering Nationaal Park Zuid-Kennemerland, 1992–1993. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten/NV PWN.
4. N. Jeurink, M.E.J. Kneepkens & A.J. Hertog, 1996. Franse aardkastanje [*Conopodium majus* (Gouan) Loret], vermoedelijk al enkele tientallen jaren inheems in Nederland. *Gorteria* 21: 205–209.
5. S.J. van Ooststroom, J. Mennema & F. Adema, 1977. Aanwinsten voor de Nederlandse flora, hoofdzakelijk uit 1967–1974. *Gorteria* 8: 184.